

Indledning

Han ser koncentreret ud, drengen på billedet på forsiden af Kulturministeriets *Udredning om museernes formidling* fra 2006. Klædt som musketer, siddende på en træhest, svinger han kården mod en ukendt fjende under et af Tøjhusmuseets feriearrangementer. Og publikums koncentration og engagement på de danske museer, det var da også omdrejningspunktet for udredningen, der markerede begyndelsen på et nyt, ministerielt udviklingsprogram. Efter tre års indsats på bevaringsområdet med fokus på museernes "skjulte" aktiviteter og penge til konservering og fællesmagasiner, skulle det nu handle om den allermest synlige af museernes mange aktiviteter, nemlig formidling.

Med udredningen sendte ministeriet og forfatterne, en række museumsledere og -medarbejdere, et klart signal ud i museumslandskabet. Museerne skulle fortsætte med at nedbryde barriererne mellem institution og publikum, udvikle nye involverende formidlingsformer og nå nye befolkningsgrupper. Dertil krævedes en teoretisk oprustning med forskning i læring og oplevelse, og resultatet skulle være mere vedkommende, aktiverende og brugerinddragende museer.

Efterfølgende blev puljemidler udbudt, første gang i 2006. Museerne lagde med største selvfølge flittigt billet ind på pengene. Der kunne siges og er blevet sagt meget om programmerne og puljemidlerne. F.eks. at pengene er blevet taget af museernes driftsbudgetter, så der reelt ikke har været tale om flere penge til museerne, men blot en omfordeling af allerede eksisterende midler. Nogle mener, at det var deres egen hale, de fik serveret på et fad, og havde derfor svært ved at logre med den.

Det er imidlertid ikke det, det skal handle om i dette nummer af *Nord Nytt*, der tematiserer (inter)aktivitet, tværfaglighed og kommunikation på museerne. Her tager vi intentionerne i formidlingsprogrammet alvorligt og sætter fokus på de udfordringer, som udviklingen af museernes formidlings-tilbud stiller os overfor som museumsansatte såvel som publikum.

Udredningen knytter an til et ændret formidlingsbegreb, der ikke længere er "et monologisk begreb, hvor de museale eksperter hælder viden ud over deres uforberedte publikum til at være et dialogisk eller interaktivt formidlingsbegreb, hvor det i højere grad handler om at deltage i en fælles erkendelsesproces" (s. 9). Det er en smuk vision, men den kræver nogen præcisering. Skal personale og publikum være sammen om formidlingen, eller skal

museets personale formidle på en inddragende måde? Hvordan håndterer man forskellige former for samarbejde? Er der ressourcer på museerne? Vil publikum overhovedet være med? Eller går de fleste stadig på museum for "bare" at blive underholdt med en god historie?

I temanummerets artikler sættes der netop fokus på forskellige former for kommunikation og interaktivitet på museer og relationen mellem formidling og faglighed. **Marie Drost Aakjær** beskriver i sin artikel, "Levendegørelse – en anden måde at lave god formidling på", formidling gennem levendegørelse som en forandring af faglighedsdiskursen, der sætter en ny dagsorden for forholdet mellem museernes fagpersoner og det publikum, der formidles til. Hvor den mere traditionelle diskurs omkring museernes faglighed etablerede et skarpt, epistemisk skel mellem museernes videnproduktion og publikums oplevelser på museum, kan museerne inden for den nye diskurs, som italesættes af for eksempel levendegørelse, ikke længere opretholde et sådan skel. Her er det ikke fagligheden, der sætter dagsorden for formidlingen, snarere omvendt. Levendegørelse overskrider dermed grænsen mellem fag og formidling, hvilket åbner op for nye forståelser af museernes rolle som kombineret viden-, oplysnings- og oplevelsesinstitution.

Hvor Marie Drost Aakjær afsluttende konkluderer, at levendegørelse godt kan være god formidling inden for museets eksisterende rammer, bare det er gjort med omtanke, stiller **Line Hjort Christensen** i sin artikel, "'Museernes dage er talte' – udstillinger mellem museum, by og hverdagsliv", sagen lidt mere på spidsen. Hun konkluderer, at øko-museer, frilandsmuseer og andre museale iscenesættelser af land- eller bymiljøer er en direkte konsekvens af museernes selvironiske rekonstruktion af sig selv som kulturbærende samfundsinstitution, som for alvor tog fart med bevægelsen "new museology" i 1980'erne og velsagtens kulminerede i 1989 med udgivelsen af den berømte og berygtede antologi *The New Museology*, redigeret af Peter Vergo. Ligesom Marie Drost Aakjær er Line Hjort dog fuld af fortrøstning, hvad angår museets fremtid. Det er kun et tegn på sundhed og styrke, at museerne formår at omdefinere sig selv og sit forhold til omverden, og det kan kun være til gavn for museet i fremtiden at fortsætte denne udvikling, også gennem udvikling af nye og gerne mangeartede formidlingsformer.

I ovennævnte udredning udtrykker det af ministeren nedsatte udvalg også stor tilfredshed med, at der er en stor bredde i museernes formidling, fra ridderturneringer til udstillinger med et højt lixtal. Det anbefales endvidere, at publikum inddrages via fysisk aktivitet. Også på dette område er der dog grund til at skærpe den kritiske sans. Som udvalget selv påpeger, og som det også bliver på påpeget i flere af dette temanummers artikler, er der en fare for tivolisering. Aktiviteter som ridderturneringer eller brødbagning tilfredsstiller som regel først og fremmest publikums trang til aktivitet, er i værste fald direkte misvisende i forhold til den historiske kontekst, og i bedste fald en svag påmindelse om faktiske, historiske situationer. Hvis den slags aktiviteter er det eneste sted, publikum deltager, så har man måske nok opnået noget ved at lokke folk nærmere den monologiske formidling, men man har ikke grundlæggende ændret den.

Mette Kia Krabbe Meyer tager i sin artikel, "Reddet af Peter Pedal? Udfordringer til natur- og teknikvidenskabelige museer", fat på den udfordring til de natur- og teknikvidenskabelige museer, som kommer fra science centre

og andre oplevelsescentre, hvor fysisk aktivitet og sansning er i højsædet. Med udgangspunkt i en nylig børnefilm, hvor Peter Pedal med sin sanselige nysgerrighed og barnlige ligefremhed redder det gamle naturhistoriske museum fra lukning, spørger Mette Kia Krabbe Meyer: "Peter Pedal kan måske nok sætte fut i fejemøget, men kan han også skabe udstillinger, der giver en nuanceret videnskabsformidling? Kan han fortælle historier om videnskaben, der ikke blot formidler viden om naturlove og videnskabernes interne udvikling? Formentlig ikke." Mette Kia Krabbe Meyer giver eksempler fra sin og museumsinspektør Morten A. Skydsgaards udstilling på Steno Museet, "Ægløsninger. At få børn med teknologien", som viser, hvordan man uden hjælp fra Peter Pedal kan give viden om og skabe rum for en bredere refleksion over naturvidenskaben og dens kulturelle betydning.

Som også Mette Kia Krabbe Meyer argumenterer for, er det svært, men dog pinedød nødvendigt at nytænke aktiviteter. På science centre og museer nærmer innovationen sig hurtigt et nulpunkt, når der hvert år er et nyt publikum, der vil opleve de samme aktiviteter. Hvad værre er, derved skubbes den egentlige udfordring i baggrunden, nemlig at skabe sammenhæng mellem ny viden, nye erkendelsesprocesser og nye aktiviteter. **Kristian H. Nielsen** og **Carina Serritzlew** viser i deres artikel, "Making Things Public: Tankeudstilling om ting, offentlighed og demokrati", hvorledes en lang række forskere og kunstnere sammen har bidraget til en "intellektuel" udstilling, der ikke alene reflekterer over begreberne "ting", "offentlighed" og "demokrati", men også forsøger at omskabe selve museumsrummet til en interaktiv fortolkning af selv samme begreber. Udstillingen bestod af en lang række akademiske/kunstneriske installationer, hvoraf nogle bliver omtalt i artiklen, og inkluderede desuden et virtuelt kunstværk, "The Phantom Public", som registrerede og interagerede med publikum. Publikum blev således hele tiden gennem lys- og lydindtryk mindet om, at de var del af et afgrænset offentlighedsrum, dvs. museet.

Der er ingen tvivl om, at spydige kritikere har haft delvist ret, når de har kritiseret museerne for at overføre formidlingsformer fra den akademiske verden til museerne, sådan det helt åbenlyst og helt efter planen var tilfældet med udstillingen "Making Things Public". Hvem har ikke besøgt et museum og tænkt, at disse tekster og billeder ville man hellere sidde derhjemme godt til rette i en lænestol med en god kop te og læse i en god, gammeldags bog? I stedet for at stå i et rum med larm og dårlig belysning? Museet er et rum, og det skal vi blive bedre til at udnytte. Vi kan have aktiviteter i fællesskab eller i enrum, og vi kan bruge alle mulige former for formidlingsformer og sansepåvirkninger.

Men museumsrummet er under hastig udvikling, blandt andet som følge af internetbaserede, sociale teknologier, sådan som **Mikkel Thelle** beskriver det i sin afsluttede kommentar, "Sted eller tilstedeværelse? Museer i internettets tidsalder". Med afsæt i sin deltagelse i konferencen "Museums and the Web 2.0", afholdt i San Francisco i 2007, browser Mikkel Thelle gennem udvalgte eksempler fra det brogede udvalg af museumshjemmesider på nettet og når frem til, at museets særlige, rumlige topologi er under opløsning og afløses af en vildtvoksende sammenblanding, hvor museernes viden bruges og misbruges i en lang række ikke-museale sammenhænge.

Ikke bare rummet og den museale kontekst er – og har brug for at være

– i konstant udvikling. Også genstandene, som udstilles og bearbejdes af museet, er i flux. **Susanne Bauer** fortæller i sin artikel, "Curating and Displaying the Biopolitics of Prevention – A Risk Assessment Software as a Museum Object", om udfordringerne ved at indsamle og udstille nye, digitale objekter fra samtidens biomedicinske felt, her softwaren PreCard®, som har været anvendt af praktiserende læger til at foretage evidensbaserede, forebyggende patientsamtaler vedrørende hjertekarsygdomme. Hun viser, at nok kan softwaren forstås i traditionen fra Michel Foucault som en ny teknologi baseret på medicinsk forskning, der finder anvendelse til selvledelse og selvbehandling for patienter og borgere, men den stiller en række nye krav til forståelsen af den museale materialitet – ikke helt ulig museernes indtog i den virtuelle verden, sådan som Mikkel Thelle beskriver det. At håndtere den digitale materialitet bliver en stor udfordring for fremtidens museer.

Udvalget bag ministeriets udredning følger museumsloven og opererer fortsat med 3 museums-kategorier: de kulturhistoriske museer, kunstmuseerne og de naturhistoriske museer. Udvalget anbefaler det størst mulige samarbejde på tværs af museerne. Men er opdelingen mellem museerne ikke en anakronisme? Har vi ikke godt af at sætte spørgsmålstejn ved de institutioner, vi lever med som en selvfølge? Surrealisterne foreslog i sin tid at åbne et museum for begæret – længe før erotikken og kvinderne og arbejderne fik deres egne museer. Vi skal vel stadig turde diskutere kategorier? Både på indsamlingens, forskningens og formidlingens felt? De fleste af temanummerets artikler udfordrer på den ene eller anden måde etablerede kategorier og felter i museernes mangfoldige verden. Det er vores håb, at artiklerne således kan være med til at skabe debat og nye former for forståelser af, hvad museer kan, skal og vil i tiden fremover.

Kristian Hvidtfelt Nielsen, Mette Kia Krabbe Meyer og Carina Serritzlew